

»anständliches Gepräge« werd opgedrukt, de zelfregeering der tot het Romeinsche rijk behorende gemeenten overging in een aan voogdij verwante regeering van keizerlijke ambtenaren.

Zoo konden in het Romeinsche publiekrecht in den heidenschen tijd geene met subjectieve rechten voorziene verbanden, d. i. rechtspersonen, zich vormen; en hoewel de Christelijke Kerk, die lang vóór den val van het Romeinsche rijk was opgekomen en op den eeretroon was geplaatst, zelve, niettegenstaande haar »anständig« karakter, een levend lichaam met levende leden was, haar oorsprong niet aan den Staat te danken had en niet geroepen was om een staatsdoel te vervullen, zoo kon zij in de richting van eene vrijere corporatieve ontwikkeling aan het Romeinsche recht den stoot niet geven, maar liet dit blijven in de versteening waarin dit recht bij den voortdurenden achteruitgang van het Rijk geraakt was. Immers toen eenmaal de Kerk uit haar schuilhoek te voorschijn trad en van een nauwelijks toegelaten lichaam Staatskerk was geworden, werd haar het oud-romeinsch rechtelijk verbandskleed aangepast, werd het *jus sacrum* uit den heidenschen tijd overeenkomstig de nieuwe toestanden gewijzigd en werd de Kerk als een in het *jus publicum* erkende eenheid een onder den Keizer geplaatst staatslid 1).

Hoewel dus elke verbandseenheid, ontstaan door een scheppingsdaad van den Staat, n.l. zijne autorisatie, geen eigen rechtssubjectiviteit tegenover den Staat kon doen gelden, m. a. w. geen persoonlijkheid bezat, ja niet eenmaal een verzekerd bestaansrecht had, moest toch een weg gevonden worden om aan die eenheden ten opzichte van haar vermogen een ook tegenover den Staat zelfstandige en onafhankelijke sfeer toe te kennen, waardoor dan haar goed evenmin aan het Romeinsche volk als aan de singuli

1) Cf. Gierke t. a. p. III bl. 114.